

השלמת קריאת התורה במועד אחר

נחלקו האחרונים האם כשלא קראו בתפילת שחרית של שבת, ישלימו את קריאת פרשת השבוע בתפילת מנחה: דגול מרבבה סימן קלה ס"ק א: ואם ביטלו שבת שחרית הקריאה ובמנחה כבר מצאו מנוחה אם יש פנאי לקרות כל הסדרה יקראו במנחה כל הסדרה ויקראו שבעה גברי כי כל יום השבת הוא זמן הקריאה.

וכן פסק המשנה ברורה: משנה ברורה סימן קלה סעיף ב ס"ק ה: אם בטלו וכו'... ומיירי שלא קראו כל היום אבל אם בטלו רק בשחרית הקריאה ובמנחה כבר מצאו מנוחה אם יש פנאי לקרות כל הסדרה יקראו במנחה כל הסדרה ויקראו שבעה גברי כי כל יום השבת הוא.

אולם החיד"א פסק שלא ישלימו את קריאת התורה בתפילת מנחה: שו"ת חיים שאל חלק ב סימן טז: נראה לי דלא יקראו פרשה שלימה במנחה לתשלום מה שלא קראו בשחרית, וכל שכן שלא יעלו ז' עולים ויברכו, דלא אשכחן במנחה שקורין פרשה שלימה ועולין ז'. אלא קורין הפרשה בשבת הבאה כמו שכתב אור זרוע... והרי האור זרוע... וכל האחרונים יחד כולה עונים ואומרים דאם לא קראו פרשה - ש'קורין אותה לשבת הבאה, וסתמא קאמרי ולא חילקו דהיכא דמצו למיקרי במנחה יקראו במנחה, ולא אשתמיט חד מכלהו רבנן למימר הכי וקא עסקי ותנו לקרותה בשבת הבאה.

החיד"א הביא ראיה לדבריו מלשון הרמב"ם: רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יב הלכה א: משה רבינו תיקן להם לישראל שיהו קורין בתורה ברבים בשבת ובשני ובחמישי בשחרית כדי שלא ישאו שלשה ימים בלא שמיעת תורה.

והסביר הכסף משנה: כסף משנה שם:

ומה שכתוב בקצת ספרי רבינו: "בשחרית" אשבת נמי קאי כלומר: בשבת בשחרית דוקא תיקן משה אבל לא במנחה - דתקנת עזרא היא.

❖ חשוב: האם ראיה זו מוכרחת?

ראיה נוספת הביא החיד"א מדברי הזוהר הקדוש: ספר הזוהר פרשת ויקהל דף רז: ספר תורה במנחה די בעשרה פסוקים או יותר, אבל לא שלימו דפרשתא (לא פרשה שלמה).

וכן פסק למעשה הגר"ע יוסף: שו"ת יביע אומר חלק ד, אורח חיים סימן יז: ונראה דשב ואל תעשה עדיף. ומכל שכן שיש אומרים דבכהאי גוונא הוי חשש ברכות לבטלה.

הקדמה:

קריאת התורה בשבת ובימי שני וחמישי מהווים מקור לריענון רוחני עבור כל יהודי, שצמא למים - ו'אין מים אלא תורה'. כל שכן שחיילי צה"ל העוסקים יום ולילה בהגנה על העם והארץ, ראוי שישתדלו לשמוע את קריאת התורה, לקבל עוז וגבורה מאורה של תורה.

❖ **האם חיילים שעסקו בפעילות מבצעית ולא קראו את פרשת השבוע בתפילת שחרית בשבת או בשני וחמישי, רשאים להשלימה בתפילת מנחה?**

א. השלמת קריאת התורה בשבת הבאה

תקנה קדומה מימות משה רבנו ועזרא הסופר לקרוא בתורה בשבת ובשני וחמישי:

מסכת בבא קמא דף פב עמוד א:

עשרה תקנות תיקן עזרא: שקורין במנחה בשבת, וקורין בשני ובחמישי... ושיהו קוראין בשני ובחמישי - עזרא תיקן? והא מעיקרא הוה מיתקנא! דתניא: "וילכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים" - דורשי רשומות אמרו: 'אין מים אלא תורה'... עמדו נביאים שביניהם ותיקנו להם שיהו קורין בשבת ומפסיקין באחד בשבת, וקורין בשני ומפסיקין שלישי ורביעי, וקורין בחמישי ומפסיקין ערב שבת, כדי שלא ילינו ג' ימים בלא תורה? מעיקרא תקנו חד גברא תלתא פסוקי, אי נמי תלתא גברי תלתא פסוקי, כנגד כהנים ליום וישראלים, אתא הוא תיקן תלתא גברי ועשרה פסוקי, כנגד עשרה בטלנין.

באור זרוע כתב שבמקרה שנאנסו ולא קראו בשבת בתורה, ישלימו את הקריאה בשבת הבאה:

אור זרוע חלק ב, הלכות שבת סימן מה:

מעשה היה בקלונאי, באחד שקבל בשבת הראוי לקרות פרשת אמור אל הכהנים ועיכב תפלה וקריאת תורה כל היום, וכשהגיע [שבת] הבאה צוה ה"ר אליעזר בר' שמעון זצ"ל להתחיל בפרשת 'אמור אל הכהנים' ולקרותה וגם 'בהר סיני' הראויה להקראות באותה שבת ושלא לדלג פרשה אחת מן התורה, לפי כי מימות משה רבינו נתקן לקרות התורה בפרשיותיה ולהשלימה בכל שנה ושנה כדי להשמיעה לעם מצות וחוקים ואין לך לומר: 'כיון שעבר זמן קריאתה הלכה לה אותה פרשה' לפי כי אין קבע בפרשיות לקרות פרשה זו בשבת זו ובשבת זו, אלא כי כן נסדרו הפרשיות.

וכן פסק הרמ"א:

הגהות הרמ"א אורח חיים סימן קלה סעיף ב:

הגה: אם בטלו שבת אחת קריאת הפרשה בצבור, לשבת הבאה קורין אותה פרשה עם פרשה השייכה לאותה שבת.

❖ **חשוב: מדוע קריאת פרשת השבוע נתקנה דווקא בשחרית?**
❖ **האם ניתן להשלים את פרשת השבוע בקריאת התורה של מנחה של שבת?**

ב. קריאת פרשת השבוע במנחה של שבת

ד. השלמת קריאת התורה של שני וחמישי בתפילת

מנחה

❖ **האם ניתן להשלים את קריאת התורה של ימי שני וחמישי בתפילת מנחה?**

כתב המשנה ברורה:

משנה ברורה סימן קלה סעיף א ס"ק א:

בשני ובחמישי - בשחרית. ואף דבדיעבד כל היום זמנה - מכל מקום לכתחלה מצוה להקדים.

ובשער הציון כתב שלמד זאת מדברי הדגול מרבבה:

שער הציון סימן קלה ס"ק ג:

כן משמע מדגול מרבבה, ואף דהוא איירי לענין שבת פשוט דהוא הדין לב' וה'.

לגבי אופן ההשלמה, כתב הגר"ד ליאור:

שו"ת דבר חבון אורח חיים סימן קלא:

אם בבוקר לא קראו בתורה יש לקרוא במנחה... וינהגו כמו בתענית ציבור - שיקראו לפני שמונה עשרה. דמצד הדין זמן הקריאה הוא כל היום, אלא שמצוה להקדים והיות שלא התאפשר הדבר נראה שמסתבר לשייכו לתפילת מנחה. ולא דמי למה שכתב בשער הציון דבשבת שלא קראו שחרית יקראו בפרשה לפני מנחה ואחר כך יגידו אשרי ובא לציון... שהרי שם ישנה קריאה מיוחדת למנחה - ונראה שאין לערבה עם קריאת שחרית. אולם ביום רגיל עדיף לשייך הקריאה (למנחה) כמו בתענית ציבור.

אולם לשיטת החיד"א, אין להשלים את הקריאה במנחה, וכן פסק הגר"י יוסף:

ילקוט יוסף סימן קלה סעיף ה:

פועלים משכימי קום המתפללים כל אחד בביתו כשמגיע זמן תפלה, ואינם קוראים בתורה, אסור להם להוציא ספר תורה בימי שני וחמישי במנחה, בשובם מעבודתם לעת ערב אם רוצים לנהוג כן בדרך קבע, שבודאי שאין לקרוא בס"ת בשלושה עולים ובברכות התורה במנחה. שעיקר תקנת חכמים היתה בשני וחמישי "בשחרית" דוקא. אולם אם עושים כן בדרך ארעי, אין מזניחין אותם, שיש להם על מה שיסמוכו. אך הבא לשאול אם להנהיג כן, מורים לו ד'שב ואל תעשה עדיף' אף בדרך אקראי.

ה. הלכה למעשה

כך נפסק להלכה בספרנו 'תורת המנחה':

תורת המנחה פרק טו תשובות א ו-ג:

א. בשל חשיבות הקריאה בתורה במסגרת הצבאית, ולאור חשיבות ביצוע המטלות הצבאיות, יש לסמוך על הפוסקים המקילים ולקרא במקום דחק ואונס את קריאת התורה אחר חצות היום, בין בחול בין בשבת, אך רק באופן אקראי ולא כבדרך קבע.

ב. ציבור שנבצר מרובם לקרוא בשבת את פרשת השבוע, (כגון מחמת שלא היה להם ספר תורה) ישלימוה עם קריאת התורה בשבת הבאה. אולם אם נמנע מהם לשמוע קריאת התורה מחמת שעסקו בפעילות, אפילו הם ציבור שלם, אינם חייבים להשלים את הקריאה, משום שעוסק במצוה פטור מן המצוה.

אולם הציץ אליעזר הורה כדעת הדגול מרבבה, והתייחס גם לדברי הזהר הקדוש:

שו"ת ציץ אליעזר חלק יג סימן כז:

ראיתי בספר כף החיים שלאחר שהביא דברי הדגול מרבבה, הוסיף לאחר מכן להביא, שאבל החיד"א... כתב בפשיטות דאין לקרות אפילו במנחת שבת הפרשה שביטלו ואפילו בלי הוספת קרואין, רק בשבת הבאה יקראו ב' פרשיות ע"ש. אבל כמובן שאין בזה כדי לדחות תורתו של רבינו יחזקאל (ה'דגול מרבבה') ז"ל. ומה שה'חיים שאל' שם מביא לאחר מיכן ממה שמצא בזה"ק פ' ויקהל דעל דרך האמת אין לקרות הפרשה שלימה במנחה, הא ה'כף החיים' כתב שע"פ הגמרא מבואר כדגול מרבבה, ולא עוד אלא דיעוין בספר יפה ללב... שכתב שגם בדברי הזהר"ק בעצמו מצינו שסותר את עצמו בזה, ומדבריו בפרשת יתרו משמע כלפי לייא (הפוך) דאדרבא יש לקרות כל הסדר בז' גברי אפי' במנחה אם לא קראו לה בשחרית ע"ש, באופן שאין להביא סתירה להדגול מרבבה גם לא מדברי הזהר"ק.

❖ **מה יסוד מחלוקת האחרונים?**

❖ **חשוב: האם ישנו פתרון אחיד לחיילי צה"ל, אשכנזים וספרדים כאחד?**

הרב הראשי לצה"ל, בשו"ת קשרי מלחמה, הכריע שבצה"ל ישליו את קריאת התורה במנחה:

שו"ת קשרי מלחמה סימן טו:

מאחר ובצבא המניין מעורב ואם כל אחד יעשה כפי מנהג עדתו ייווצר מצב שאף אחד לא יוכל להשלים את הפרשה לא בשבת הנוכחית ולא בשבת הבאה. כל שכן אם תצאו בשבת הבאה לחופשה, שהרי המנין בעיר לא יקרא את פרשת השבוע שעבר - לכן בכגון זה חייל אשכנזי יקרא במנחה את כל הפרשה עם שבעה עולים ובכך יצאו ידי חובה גם החיילים הספרדים.

ג. השלמת קריאת פרשת השבוע בשני או חמישי

כל זאת לגבי השלמה בשבת עצמה, אולם אחר שעברה שבת, אין להשלים את הקריאה אלא בשבת הבאה:

דגול מרבבה שם:

אבל אם גם במנחה לא היה מנוחה לא יקראו בשני או בחמישי כל הסדרה משבת העבר, כי בחול יש ביטול מלאכה לעם, אלא יקראו רק הפרשה מן הסדרה של שבת הבא ולא מן הסדרה שביטלו בשבת העבר. כי לעולם אין דוחין דבר שזמנו אז מפני דבר שכבר עבר זמנו, ועוד דאיכא למיחש ששומע יאמר ש'זו הסדרה השייך היום' ולא ידע שזה תשלומין. ותדע שכן הוא: שהרי אם היו אז שני סדרות מחוברים או שהיתה פרשת יוחי אין משלימין כלל. ואמאי לא יקראו בשבת הבא שני סדרות שביטלו, וסדר היום יקראו שוב לשבת הבאה שני סדרות? וכן בפרשת יוחי - יקראו יוחי לבד ובשבת הבאה יקראו ב' סדרות? אלא ודאי שלעולם אין דוחין חובת השעה.

❖ **האם יש נפקא מינה בין שני הטעמים הנזכרים בדגול מרבבה?**

אם כן, מהי?

